

Online dialoogsessie voor inwoners over het opwekken van de duurzame energie in de Achterhoek | Gespreksleider deelsessies: Stef Tomesen

Datum en tijd:

10-02-2021 | 19.30-21.30

Locatie:

Online via Zoom

Notulist:

Het Notuleercentrum

Aanwezig:

Stef Tomesen, gespreksleider deelsessies en leider werkruimte Ruimte RES Achterhoek
Inwoners regio Achterhoek

Opening

De voorzitter opent de vergadering om 19.30 uur en start met het plenaire deel.

Deelsessie 1

Aansluitend starten twee blokken van circa 40 minuten met groepen bewoners van de regio Achterhoek. Deze deelsessie start om 20.00 uur. Hierin worden acht alternatieven besproken.

Vanaf nu windloos

Niet realistisch, er is te veel energie nodig. Waarom alleen elektriciteit en geen warmte in de RES?

Antwoord: Er wordt eerst gekeken welke warmtebronnen er zijn in een regio, daarom komt het nu niet als eerste aan bod. Wat is de verhouding tussen opwekking wind en zon? *Antwoord:* 3 wind en 1 zon is in terawatt hetzelfde.

Er worden foto's en een plattegrond van de regio getoond waar de mogelijke locaties voor zonnevelden op de grond en op het dak zijn aangegeven. De verhouding is 0,35 op het dak en 0,65 op de grond. Er loopt nu een provinciale studie naar hoeveel er mogelijk is op daken en hoeveel er aan net en sturing nodig is om dit te realiseren. Het lijkt dat er meer mogelijk is op het dak dan 0,35.

Opgemerkt wordt dat niet alle dakconstructies geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen. Veel zonneparken zijn al vergund in de oostelijke Achterhoek. Het lijkt erop dat individuele gemeentes daar een eigen koers varen. De onderstations zitten in de buitenring van de Achterhoek en daar is energieopwekking op relatief eenvoudige wijze te realiseren. Investeerdere zijn hier ingesprongen (RODE uitnodigingsbeleid). *Reactie RES:* Het is een proces dat op gang kwam voor de RES-samenwerking echt tot stand kwam. Berkelland heeft het beleid inmiddels aangepast en de investering in zonneparken afgeremd. De RES gaat de regie nu meer oppakken.

Hoe doen we het met warmte, vervoer en industrie, is daar voldoende aandacht voor in deze in discussie? *Antwoord:* In de RES staat een warmtevraag, daar komt per regio antwoord op.

De Achterhoek kan niet in z'n eigen warmtebehoefte voldoen, dus de inwoner verwacht dat er nog een vervolggopgave komt. *Toelichting vanuit nationaal programma:* Bijna geen enkele regio kan in z'n eigen warmte voorzien, bijna nergens is daar een bron zoals bijvoorbeeld een vuilverbranding voor.

Chat: alleen kijken naar wind en zon is te smal, we moeten breder kijken.

Chat: wind betekent afhankelijkheid van natuur, terwijl de vraag naar elektriciteit veel groter wordt met de jaren. Inwoner verwijst naar artikel van de heer Plasterk over thorium centrales.

De burger wordt niet beschermd tegen nadelen van grote windturbines.

Agrarisch alternatief

Dit betreffen kleinere windturbines en niet de allergrootste (die wil men clusteren).

Zodra boeren kunnen bepalen waar ze windturbines plaatsen, zal dat veel ellende opleveren van omwonenden (protest). Zonedaken op boerenstallen et cetera lijkt een uitstekend idee.

Windturbines in cluster of veel kleinere plaatsen. Slagschaduw en laagfrequent geluid zijn storend.

Zon op dak, daar is niemand tegen, zon op land roept meer weerstand op en wind is pas rendabel als de turbines erg groot zijn en dat moeten we niet willen. Bovendien vraagt het veel subsidie.

Idee om boeren in samenwerking met omwonenden een coöperatie te laten vormen. Dan deelt men in de lusten en de lasten.

De discussie is achterhaald, want er zijn tientallen of honderdtallen agrariërs benaderd om grond beschikbaar te stellen aan ontwikkelaars voor windmolens. Er worden op dit moment grote contracten met boeren besproken om de komende tien jaar gronden beschikbaar te stellen.

Windmolens zijn niet duurzaam als ze niet meer nodig zijn. Bij zon op erf beslaat dit maximaal 2 ha en deze energieopwekking wordt niet aangesloten op het onderspanningsnet.

Zonnevelden verrommelen het landschap, maar er moet ergens iets. Doe dat dan wel gespreid over de Achterhoek en niet geconcentreerd in een klein deel ervan. Inwoner kan zich wel vinden in windturbines, mits geclusterd en dan zon op het dak. Vergeet de (over)productie van stroom aan de Duitse kant van de grens niet. Inkoop daar maakt de opgave voor de Achterhoek kleiner.

Zorgvuldig ruimtegebruik

Inwoner kan zich vinden in dit alternatief, dat voorkomt verrommeling van het landschap. Cluster langs snelwegen en bij industrieterreinen, dan belast je inwoners niet met windmolens.

Chat: Denk ook aan een programma om de Achterhoek energiezuinig te malen.

Chat: Er zijn nauwelijks snelwegen in de Achterhoek, dus weinig eraan gelegen grond.

Industrieterreinen liggen soms heel dicht bij een woonwijk of een natuurgebied. Dat zijn dan geen goede locaties.

Een inwoner stelt dat het antwoord op de vraag welke de richtlijnen voor locaties worden toegepast een belangrijke is. Zeker als projectontwikkelaars afspraken maken met boeren. Met het verspreid wonen over het land is er bijna nergens ruimte voor een windmolen.

Kleinere windmolens zijn een betere optie voor bewoners dan grote. Wellicht minder rendabel, maar dat is voor bewoners minder relevant. De projectontwikkelaars dienen daar aan het kortste eind te trekken.

Stroom opwekken en omzetten naar waterstof, daardoor ben je minder afhankelijk van plaatsing bij het bestaande net. Dat beperkt de mogelijkheden. Waterstof kan ook huizen verwarmen.

Kijk ook hoe je ruimte meervoudig kunt gebruiken. Klimaatadaptatie en biodiversiteit zijn ook belangrijk. Waar leg je zonneparken neer? Wordt het niet erg versnipperd. Hoe kunnen burgers mee participeren? Verbruik verlagen en intussen stroom importeren door samenwerking met Duitsland.

Burgerparticipatie in coöperatievormen kan een goed idee zijn. Maar niet iedereen heeft daar vertrouwen in.

Chat: Een inwoner had het erover dat er al veel boeren /landeigenaren benaderd worden door projectontwikkelaars en dergelijk. Lijkt mij goed dat dit (als het nog mogelijk is) tegengegaan wordt, door alternatieven die hier door de RES aangeboden worden. Maar hoe kijken de gemeentes tegen deze ontwikkeling aan? Andere vraag is hoe de projectontwikkelaars dan omgaan met de beperkingen van de netstructuur. Coöperatieve gedachte samen met de burgers participeren in een “stads-/dorpsenergie”-bedrijf.

Kosten van netinpassing en tijd dominant

Daar waar capaciteit is op onderstations inzetten op opwekken in een 1-op-1 verhouding tussen zon en wind. Liander heeft op kaart aangegeven waar windturbines en zon op land/dak kunnen komen. Inwoner meldt dat dit logisch klinkt. Investerings zijn lager door bestaande onderstations optimaal te benutten, maar wat zegt dit over de andere scenario's qua kosten en tijd. Er zijn meer kosten dan alleen de netinpassingskosten. Als een turbine op een onhandige plek komt, bijvoorbeeld bij een woonwijk, brengt dat kosten met zich mee omdat andere waarden (gezondheid) worden aangetast. Alhoewel dit laatste ook als een gevaarlijke uitspraak wordt gezien, wordt in de chat gemeld. Over enkele tientallen jaren hebben we windturbines niet meer nodig, dan is er wel wat nieuws uitgevonden. Dit alternatief gaat uit van het verkeerde uitgangspunt. Niet de bestaande infrastructuur van het ondernet moet leidend zijn.

Andere inwoner vindt het niet zo'n gek idee. We moeten accepteren dat er zonnevelden en windmolens door de hele regio komen, dat zie je in dit voorstel gebeuren. Bovendien kun je snel stappen maken omdat het relatief snel gerealiseerd kan worden, zonder infrastructurele aanpassingen. Nu praten gemeenten te veel voor eigen parochie en er is te weinig samenwerking dan wel regio vanuit de (hogere) overheid. In dit voorstel haal je dat eruit. Inderdaad krijgt de west Achterhoek wel veel windmolens in dit voorstel. Verplicht gemeenten om windmolens bij te ontwikkelen industrieterrein te zetten. In die optie is weer de vraag hoe dicht zijn die industrieterreinen bij woonwijken. Het blijft de vraag aan welke richtlijnen men zich houdt. Zijn dat richtlijnen van de laatste technieken? Deze benadering gaat te veel uit van een perspectief. Alhoewel de gelijke verdeling van de lasten over de hele regio deze inwoner aanspreekt. Een leefbare Achterhoek kun je niet vanuit één perspectief bekijken. Plaats de windmolens op zee. Dat is mogelijk zelfs goedkoper.

Deelsessie 2

Natuur en landschap leidend

De afkorting GNN betekent Gelders Natuur Netwerk. Windbos aanleggen betekent dat dat blijft als de windmolens na twintig tot dertig jaar afgebroken worden omdat ze afgeschreven zijn. Kromme benadering dat je een zonnepark aanlegt om een beek in stand te houden. Een windbos kan een goed plan zijn. Niet zo nodig om natuur te maken. Natuur ontstaat vanzelf. Dit scenario voelt alsof er iets goeds wordt gedaan voor de natuur terwijl er windmolens en zonneparken worden gerealiseerd. Het voelt niet fair. *Toelichting vanuit nationaal programma:* het idee van een windbos is dat er vanwege CO₂-reductie veel bos aangeplant moet worden. Dat zou dan gecombineerd kunnen worden met windmolens plaatsen. Een passend scenario om een mooi bos te realiseren. Gaan de windmolens inderdaad weg na twintig jaar of blijven ze dan toch staan, of komen er dan nieuwe als we niet oppassen omdat de vergunning voor eeuwig verleend is.

Deze optie verbinden met de nieuwe bedrijfsvoering voor boeren. Het kan een plus zijn voor het landschap mits het kleinschalig wordt uitgevoerd. Maak als regio een keuze om naar een totaalplaatje te kijken. Er komt druk van verstedelijking. Wat doet het voorgestelde gebruik met de grondprijs? Bekijk alles integraal.

Moet een bos de windmolens beter inpasbaar maken in het landschap? *Antwoord:* Doel is natuur- en landschapswaarden zo min mogelijk te beïnvloeden, aangezien energieopwekking er sowieso moet komen. Het is lachwekkend om een windmolen te willen maskeren met een bos, die windmolen is groter en blijft in zicht. De inwoner ziet de meerwaarde niet. Windmolens moeten komen op wat nu boerengrond is, dus is het wel realistisch?

De Achterhoekse maat

Dit alternatief is gericht op spreiding en kleinschaligheid met een directe relatie tussen opwekken en gebruik. Het is vanuit het klimaatakkoord begrijpelijk dat gezegd wordt 'ze moeten er komen'. Maar de vraag is of deze stelling niet fout is. Er zijn gebieden die geen goede aansluiting hebben, of waar de bewoning of natuur het gebied niet geschikt maakt. Wellicht moet de taak teruggegeven worden aan de overheid. Komt er met een nieuwe regering ook een nieuw klimaatbeleid? *Toelichting RES:* de RES-partners hebben zich de opgave gesteld, ze moeten er komen is wellicht ongenueanceerd geformuleerd.

Kleinschalig spreekt wel aan. Inwoner vraagt zich af of het beeld fraaier wordt als er overal en nergens windmolens komen. Je kunt het niet per se wegstoppen, maar wel efficiënt te werk gaan. Is kleinschaligheid wel haalbaar bij grote plaatsen. Wellicht kan het bij een dorpje, zie een voorbeeld in Friesland. Kleinschaligheid past wel bij de Achterhoek. Zeker voor plaatsjes kleiner dan 1.000 inwoners. Samendoen is echt Achterhoek, dus die coöperaties passen daarbij.

Energielandschappen

Energielandschappen gaan juist uit van concentreren van zon en wind op een plek en niet spreiden. Heel goed idee, mits de locaties goed gekozen worden. Inwoner heeft voorkeur voor deze optie. Het kan misschien een probleem oplossen, maar we zijn zo dichtbevolkt dat er geen plaats is om dit te realiseren. Als grote private partijen dit gaan runnen, dan ben je daaraan overgeleverd. Daarom heeft deze inwoner voorkeur voor de coöperatie met burens om samen een kleinere windmolen te hebben. Inwoner heeft hier twijfel bij. Wind en zon zal onderdeel moeten worden van het landschap. Misschien moeten we hieraan wennen. Gedurende de tijd zal de weerstand slijten. Bij versnippering is de natuur overal verpest en als je clustert hou je meer plekken mooi, daar waar het kan.

Innovatie en verandering

Alle vorige alternatieven gaan uit van behoud van iets, maar hier omarmen we wind en zon. Het mag gewoon zichtbaar zijn.

Chat: dit is vernietiging van de karakteristiek van de Achterhoek. Die fancy dingen zijn niet passend voor de Achterhoek. Niet te veel het landschap verrommelen. Zet heel veel windmolens langs de grens met Duitsland. Sluit aan bij de clusters in Duitsland. De grens benutten en samenwerken. Dit gebeurt deels in Twente.

Voor deze inwoner geldt kleinschaligheid, snel kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen, zoveel mogelijk op dak, zo min mogelijk verstoring van het landschap, geen windmolens, coöperatie van gebruikers.

Sluiting

De voorzitter geeft in de plenaire afsluiting nog een aantal punten mee aan de deelnemers:

- Er is een verslag van deze bijeenkomst gemaakt.
- Er volgt een automatische uitnodiging voor publieksbijeenkomst in het voorjaar (maart / april vervolgssessie).
- Er komen ook sessies specifiek met jongeren.
- Abonneer op de e-mail nieuwsbrief, de uitnodiging voor 23 maart volgt per mail.
- Er komt een strategie (RES) en dan volgt de democratische besluitvorming ongeveer in september 2021.

De voorzitter sluit de vergadering om 21.45 uur.